

Megoldókulcs a

*Történelem feladatsorok
az írásbeli érettségire IV.*

című kötethez

Szerkesztői megjegyzés

A megoldások szerkesztése során azt az alapelvet tartottuk szem előtt, hogy kötet minél kisebb terjedelmű legyen. Ezzel kettős célt kívántunk elérni: egyrészt így a lassabb internetkapcsolattal rendelkező kollégák is rövid idő alatt le tudják tölteni a könyvet; másrészt a számítógép képernyőjén könnyebben kezelhető vagy akár olcsón kinyomtatható.

A fenti célok érdekében a feladatokon belül az egyes válaszok nincsenek üres sorokkal elválasztva egymástól, csak abban az esetben, ha másként félreérthetőek lettek volna az egyes megoldások. A táblázatoknak csak a válaszokat tartalmazó oszlopait közöljük, kivéve az előbbihez hasonló eseteket.

1. ISMÉTLÉS

1.1.a

Nagy-Britannia, Franciaország, Németország
Oroszország, Olaszország, Ausztria–Magyarország
India, Indokína, Ausztrál Államszövetség

1.1.b

egyéni válaszok – pl. – a második ipari forradalomba bekapcsolódó államok egyre inkább hatalmi tényezővé váltak

urbanizáció, iparosodottság, egy főre jutó jövedlem

lakosságszám, iskolázottság

polgári társadalom

második ipari forradalom

hatalmi viszonyok átrendeződése: nemzetállamok születése, gyarmatosítás stb.

1.2

liberalizmus: célja az egyéni szabadság megteremtése; az alapvető (vagy emberi) jogok megvalósítása; jogegyenlőség; gazdasági szabadság stb.; képviselői: Locke, Mill, Smith

nacionalizmus: natio = nemzet, egy terület lakosságának a nyelv, a kultúra és a történelem tradíciók által kibontakozó közössége

konzervatizmus – conservare ~ megtartani, megőrizni, a történelmileg kialakult viszonyok megőrzése a legfőbb elv

feminizmus: a női egyenjogúságért küzdő mozgalmak (szavazat, munkavállalás stb.) szellemi háttere

szocializmus – socius ~ közös, társas; legfőbb értéke a társadalmi egyenlőség, alapegysége a társadalom nagy közösségei (pl. osztályok); képviselői: Saint-Simon, Karl Marx, Friedrich Engels

1.3

A: *hármás szövetség*

B: *Balkán-kérdés*

C: *kettős szövetség*

D: *1907*

E: *flottapolitika*

F: *entente cordiale*

G: *1909*

1.4

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a kiegyezéshez vezető út főbb állomásai, Deák Ferenc szerepe

a kiegyezés értékelése: korabeli vélemények

a korszak jellemzői:

- *a honfoglalás ezeréves évfordulója*
- *gazdasági–társadalmi fejlődés*
- *nemzetiségi kérdés*
- *kivándorlások*

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI (1914–1920)

2. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

2.1

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

az első világháború háttérében húzóóó viszonyok:

Török Birodalom felbomlott

a létrejött/létrejövő nemzetállamok gyengék

Oroszország és az Osztrák–Magyar Monarchia igényt tartott ezen területre a XIX. század második felében kialakult új államok (Németország, Olaszország) gyarmatosítási szeretnének – ez ellentétes a klasszikus európai hatalmak törekvéseivel (Anglia, Franciaország)

szövetségi rendszerek (a fentiek figyelembevételével)

fegyveres konfliktusok a századfordulón

a szarajevói merénylet – *cassus belli* (háborús ürügy)

2.2

Mely államok voltak Németország szövetségesei 1914-ben?

- a)
- b)
- c)

Kik voltak Anglia szövetségesei 1914-ben?

- a)
- b)
- c)

Mely országok léptek be a háborúba Németország oldalán?

- a)
- b)
- c)

Mely országok léptek be az antant oldalán a háborúba?

- a)
- b)
- c)

2.3

10.	Szarajevó	4.	Compiègne
2.	Ypern	7.	Gorlice
6.	Marne-folyó	8.	Piave-folyó
9.	Isonzó-folyó	1.	Jütland
5.	Verdun	3.	Somme-folyó

2.4

gépi háború (géppuska használata) vegvi háború – gázálarc használata állóháború lővészárook-háború	repülőgépek használata a sebesültek ellátása → Vöröskereszt
--	--

tank használata	tengeralattjáró bevetése
-----------------	--------------------------

2.5

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

háborús lelkesedés → propaganda (film, plakát)

a háború elhúzódása – átalakult a gazdaság: haditermelés (nők bevonásával is), jegyrendszer bevezetése, infláció

a háború elhúzódása miatt jellemzővé váltak a háborúellenes tüntetések

2.6

Vázlatában a következő szempontokra térjen ki:

a központi hatalmak villámháborúra készültek, helyette állóháborúk alakultak ki (1915-re)

a központi hatalmak ipari-technológiailag alulmaradtak az antanthatalmakhoz képest + mozgósított haderőket tekintve is

az USA jelentős hiteleket folyósított a résztvevőknek – belépésének hátterében ez állt, az ürügy a Lusitania elsüllyesztése (1915); Németország meghirdette a korlátlan tengeralattjáró háborút (1917)

3. A PÁRIZS KÖRNYÉKI BÉKÉK

3.1

A békekonferencia elvei:

nyílt

a gyarmati igények pártatlan rendezése

Elzász–Lotharingia Franciaországhoz csatolása

a balkáni államok függetlensége, önállósága

független Lengyelország

a béke fenntartása közös erővel

Ausztria–Magyarország népei számára önálló fejlődés

A békekonferencia gyakorlati megvalósulása:

Népszövetség létrehozása (1919)

Elzász–Lotharingia Franciaországhoz került

az európai ügyekben a „négy nagy” (Wilson, Clemenceau, Lloyd George, Orlando) döntött

Lengyelország esetében nem vették figyelembe a nemzetiségi viszonyokat

Magyarország etnikai és gazdasági viszonyait sem vették figyelembe (Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia területi növekedése)

3.2

<i>USA</i>	<i>döntőbírói szerep (Wilson)</i>
<i>Franciaország</i>	<i>Németország megtörése</i>
<i>Anglia</i>	<i>Németország gyengítése; gyarmati igények</i>
<i>Japán</i>	<i>kelet-ázsiai hegemonia</i>
<i>Csehszlovákia</i>	<i>területszerzés</i>
<i>Magyarország</i>	<i>területi (történeti) egység megőrzése</i>

3.3

<i>Oroszország</i>	<i>Tallin</i>
<i>Oroszország</i>	<i>Riga</i>
<i>Oroszország</i>	<i>Kaunas</i>
<i>Osztrák–Magyar Monarchia, Németország, Oroszország</i>	<i>Varsó</i>
<i>Osztrák–Magyar Monarchia, Csehország</i>	<i>Prága</i>
<i>Osztrák–Magyar Monarchia, Szerbia</i>	<i>Belgrád</i>
<i>Oszmán–Török Birodalom</i>	<i>Isztambul (Ankara)</i>
<i>Osztrák–Magyar Monarchia</i>	<i>Bécs</i>

Erdély, Besszarábia

Elzász–Lotharingia, Saar–vidék, Rajna–vidék

3.4

42. cikk. *T*

49. cikk. *T*

51. cikk. *T*

80. cikk. *P*

102. cikk. *T*

119. cikk. *T*

160. cikk. *K*

198. cikk. *K*

235. cikk. *Jóvátétel*

Elzász-Lotharingia

revans

lemond a terület kormányzásáról, 15 évre francia közigazgatás alá került

a „nagynémet” egység kialakulása ellen

Anglia, Franciaország

Németország megtörése katonailag

3.5

ugyanazokat polgári és politikai jogok, anyanyelvi használat

magyarok, németek, osztrákok

új államalakulat jött létre, amely etnikailag tarka volt

Magyarország, Ausztria, Németország

4. AZ OROSZ FORRADALMAK ÉS KÖZÉP-EURÓPA ÁTALAKULÁSA

4.1

proletariátus: *a szocialista berendezkedés alapvető társadalmi rétege; a munkásosztály*

burzsoázia: *a vállalkozó földbirtokosok és a nagypolgárság egy részének érdekeit képviselő konzervatív politikai párt tagjai, céljuk az alkotmányos monarchia megteremtése volt*

a szocializmus legádázabb ellenségei: *a kapitalista berendezkedés hívei*

az 1917-es márciusi polgári demokratikus forradalomra

permanens (szakadatlan) forradalom: *a polgári forradalom átalakul szocialistává, amelynek célja a proletariátus és a szegény emberek hatalomhoz juttatása*

Magyarország, Csehszlovákia (Szlovák Tanácsköztársaság), Bajorország

4.2.

CÁRIZMUS MEGDÖNTÉSE: 1917

SZOVJETEK *tanácsok* TÖBBSÉGBEN

(A TÖBBSÉG, *radikális szociáldemokraták*)

NOVEMBER 7.: *Trockij*

ELFOGLALTÁK A *Téli Palotá-t*

4.3

a hadikommunizmus csődje

1921: *a kronstadti matrózfelkelés*

külkereskedelem fejlesztése

a város és a falu (gazdasági) kapcsolatának helyreállítása

a termelés központi irányítása

5. AZ ŐSZIRÓZSÁS FORRADALOM ÉS A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG

5.1 [a feladat rossz!]

5.2

I	Magyarország <u>proletársága</u> a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat. (...)
H	A kormányhatalmat e párt (a Magyarországi Szocialista Párt) megbízásából a <u>Forradalmi Kormányzótanács</u> veszi át. E <u>tanács</u> kötelessége lesz a munkás-, paraszt- és katonatanácsok országos kiépítése. A törvényhozói, végrehajtói és bíraskodó hatalmat a munkás-, paraszt- és katonatanácsok diktatúrája gyakorolja.
H	<u>Magyarország Tanácsköztársasággá</u> alakult. A Forradalmi Kormányzótanács haladéktalanul megkezdi a nagy alkotások sorozatát a <u>szocializmus, a kommunizmus</u> előkészítésére és megvalósítására.
B	Kimondja a nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a bankok és a közlekedési vállalatok <u>szocializálását</u> . A földreformot nem törpebirtokokat teremtő földosztással, hanem szocialista <u>termelőszövetkezetekkel</u> hajtja végre.
B	<u>Az árdragítókat, az élelmiszer-uzsorásokat, a tömegek éhségének és rongyosságának spekulációs haszonélvezőit irgalmatlan kíméletlenséggel üldözi.</u> (...)
K	Hatalmas <u>proletárhadsereget</u> szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokosokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és cseh burzsoákkal szemben.
K	Kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormányval, fegyveres <u>szövetséget</u> ajánl Oroszország proletárjainak. Testvéri üdvözlét küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának (...) <u>Fegyveres szövetségre hívja fel Csehország, Románia és Szerbia meg Horvátország munkásait és földműveseit</u> a burzsoák, a bojárok, a nagybirtokosok és dinasztikiák ellen.

5.3

Vázlatában, a források felhasználásával, a következő szempontokra térjen ki:

belpolitikai helyzet elemei:

a rekvizitációk ellenőrzését váltottak ki

szűk támogatói kör

erőszakszervezetek jelenléte

megmozdulások (Duna-melléki felkelés, Ludovika hallgatói)

ellenforradalmi központok (Bécs, Arad–Szeged)

külpolitikai helyzet elemei:

a „világforradalom” elmaradt

a katonai sikerekre („északi hadjárat”) a békekonferencia diplomáciai nyomással válaszolt (Clemenceau-jegyzék)

augusztus 1-jén a kormányzótanács lemondott

6. AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER HATALOMRA JUTÁSA ÉS A TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS

6.1

Mivel az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után IV. Károly csak az uralkodói jogok felfüggesztését írta alá, az államfői kérdés rendezetlen volt. A köztársasági és a kommunista kísérlet nem volt eredményes.

monarchia

Hunyadi János, Kossuth Lajos

az államfői hatalmat gyakorolta ideiglenesen

képviselte Magyarországot nemzetközi viszonylatban

a nemzetgyűlés által alkotott törvényeket aláírta és kihirdette

a kormányzó személyesen sérthetetlen és ugyanolyan védelemben részesült, mint a király

nem adományozhatott nemességet

főkegyúri jogot nem gyakorolhatott

nem adhatott általános kegyelmet

a nemzetgyűlést csak akkor oszthatta fel, ha üzenete dacára tartósan munkaképtelenné vált

6.2

1.	<i>Kenderes</i>	7.	<i>hadügyminisztere</i>
2.	<i>Fiume</i>	8.	<i>Tanácsköztársaság</i>
3.	<i>Ferenc József</i>	9.	<i>Budapest</i>
4.	<i>ellentengernaggyá</i>	10.	<i>1920. március 1.</i>
5.	<i>antant</i>	11.	<i>1944. október 16.</i>
6.	<i>Szege</i>	12.	<i>Horthy</i>

6.3

Válaszában a következő szempontokat vegye figyelembe:

Magyarország (Monarchia) az első világháborúból vesztes félként került ki.

A győztes hatalmak a világháború előidézésével, az imperialista politikával terhelték.

Wilson elnök szakértői 1918-ban a Monarchiát szövetségi állammá akarták alakítani (a nemzetiségi viszonyok figyelembevételével) → ez 1918 őszére megváltozott: a nemzetiségi kérdést a győztes hatalmak a Monarchia feldarabolásával kívánták megoldani.

Az antant hatalmak területeket ígértek a „kis” szövetségeseknek (pl. Románia).

A magyar delegáció álláspontja: a tervezett új határok etnikai, gazdasági és politikai szempontokból is feldarabolnák a történelmi Magyarországot – előnytelen és feszült helyzetet teremtve ezzel.

A franciák elvileg nem zárták ki a kisebb határmódosításokat, de erre nem került sor. 1920. június 4-én a magyar békedelegáció aláírja a békediktátumot.

6.4

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

Magyarország területe 93 ezer km², lakossága 7,9 millióra csökkent; 3,2 millió magyar került kisebbségi sorba a településföldrajzi és gazdasági változásokon túl jelentős volt a lélektani hatás is

• 1920. június 04. – nemzeti gyásznap lett

• jellemzővé vált a revizionizmus gondolata (pl. plakát formájában vagy versek „Magyar Hiszekegy”)

6.5

<i>Ausztria</i>
<i>Csehszlovákia</i>
<i>Szerb–Horvát–Szlovén Királyság</i>
<i>Csehszlovákia, Románia</i>
<i>Szerb–Horvát–Szlovén Királyság</i>
<i>Románia</i>

6.6

Igaz	Hamis
x	
x	
x	
	x
x	
x	

7. ÖSSZEFOGLALÁS

Egyéni válaszok a források és a következő szempontok figyelembevételével:

Az első világháború (1914–18)

villámháború helyett állóháború alakult ki

a háború újdonságai:

- *a gépek háborúja*
- *nőtt a háterszág szerepe*
- *jelentős a civil áldozatok száma*

az elhúzóó háború az antantnak kedvezett, 1917 a fordulat éve:

- *Oroszország kivált (februári forradalom – októberi forradalom)*
- *az USA belépett a háborúba*

a háború a központi hatalmak vereségével végződött

az 1919–1920-as párizsi békekonferencián aláírták a vesztesekkel a békediktátumokat

Magyarország 1915–20 között

a központi hatalmak oldalán részt vett az első világháborúban

Oroszországhoz hasonlóan polgári demokratikus forradalom elsöpörte a régi rendszert; majd a kommunisták próbálták megszerezni tartósan a hatalmat

az 1920: I. törvénycikk az államformát királyságban határozta meg, az államfői teendők ellátására kormányzót választanak → Horthy korszak (1920–1944)

a trianoni békediktátum aláírása

KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT (1920–1938)

8. A MODERN ÉLETFORMA

8.1

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a XIX. században megszületett találmányok széleskörű alkalmazása (elektromosság, belső égésű robbanómotor):

fontos iparág lett az autógyártás, megkezdődött a léghajó és a repülőgépgyártás → átalakul a közlekedés tudományos eredmények (pl. az orvostudományban) → jobb életmód, életkörülmények

a tömegkultúra új elemei: pl. filmipar – a feladata már a szórakoztatás

8.2

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a XIX. században a nők alárendelt helyzetben voltak

a helyzetükben a változások a XIX. század végén kezdődtek el (több szabadidő, tanulás lehetősége, munkavállalás, feminista egyesületek)

fokozatosan szavazati jogot vívtak ki maguknak

az első világháború idején fokozatosan változott szerepük (ápolók, hadiipari üzemekben dolgoztak) és a megítélésük is a két világháború között – modern nő – lassan egyenrangúvá válik a férfiakkal, külső formálása – divat

sok szempontból hátrányban maradtak (kevesen voltak vezető pozícióban, kevesebb bér, kevesebben érettségiztek, diplomáztak a férfiakhoz képest)

9. AZ EURÓPÁN KÍVÜLI VILÁG

9.1

Az ország betűjele
C
D
B
A
E
C
B
C
E
E

9.2

*a külföldi áruk az indiai ipart tönkretették
passzív rezisztencia – polgári engedtlenség
Magyarország 1850-es években, Deák Ferenc vezetésével*

9.3

Kína szuverenitásának ígérete mellett gazdaságilag jelen lehetnek (az egyenlő előnyök elve mellett) más nemzetek is.

lehetősége lett magának hatékony és állandó kormány létrehozására

*Japán
Szovjetunió*

*a feudalizmus felszámolása
harc az imperialisták ellen
a forradalmi hadsereg megszervezése*

10. NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK AZ 1920-AS ÉVEKBEN. A VILÁGGAZDASÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

10.1

D
B
C
A

10.2

Az Angliának és a Franciaországnak járó jóvátételből a jelzett országok a háborús hiteleket fizették volna vissza. gazdaságilag kimerült, jelentős volt az infláció; a jóvátételek teljesíthetetlenek voltak
Németország termelékenységének növelése, talpraállítása érdekében az USA hitelezett az ország számára.
Németországot belsőleg ellenőrizték
az esetleges fegyverkezés korlátozása
A világgazdaság mozgatórugója az USA lett, az első világháború uráni gazdasági mélypontból a növekedés vált jellemzővé.
Az USA esetleges gazdasági összeomlása magával ránthatja Németországot, majd Európát is (világgazdasági válság)

10.3

USA, Japán, Anglia, Franciaország, Németország, Oroszország területén nem folyt háború, csak 1917-ben kapcsolódott be az I. világháborúba
Japán fokozatosan visszaszorultak

10.4

a régi egyensúly visszaállítási kísérlete a 20-as években csődöt mondott
természetes jelenség a leszálló periódus
a kapitalizmus szabályozó szelepei tökéletlenül működtek

10.5

1929–1933
USA, Németország
megérintette a válság – az ipari termelés mutatói visszaestek
gazdaságilag függtek Németországtól
folyamatos növekedés
nem vett részt a világgazdasági folyamatokban (elzárkózás), erőszakos iparfejlesztés (ötéves tervek)

10.6

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:
New Deal (új irányvonal): az állam beavatkozik a gazdasági életbe (ellentétben a liberális szemlélettel)
köz munkát szerveztek, → a dolgozók fizetést kaptak, a munkanélküliek marhát → mesterségesen beindítják az ország gazdasági életét
a farmerek állami támogatást kaptak, ha csökkentették a termőterületeket
megtiltották az aranykivitelt

11. DIKTATÚRÁK ÉS DEMOKRÁCIÁK

11.1

<i>alkotmányos monarchia</i>	<i>parlamentális demokrácia</i>
<i>köztársaság</i>	<i>parlamentális demokrácia</i>
<i>köztársaság</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>köztársaság</i>	<i>totális állam – diktatúra</i>
<i>királyság</i>	<i>totális állam – diktatúra</i>
<i>köztársaság</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>köztársaság</i>	<i>parlamentális demokrácia</i>
<i>köztársaság</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>monarchia – „király nélküli”</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>Királyság</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>királyság</i>	<i>tekintélyuralmi rendszer</i>
<i>köztársaság</i>	<i>totális állam – diktatúra</i>

*Szovjetunió, Németország, Olaszország
a háborús kimerültség/veszteség – gazdasági válság*

11.2

A demokrácia jellemzői	A diktatúra jellemzői
<i>a, c, e, h</i>	<i>b, d, f, g, i, j</i>

11.3

*Nagy-Britannia, Románia, Olaszország
1930-as évek
a gazdasági világválság; a diktatúrák erősödése értelmezhető válságjelenségként is
Spanyolország, Németország, Olaszország*

11.1 AZ OLASZ FASIZMUS

11.1.1

Igaz	Hamis
	x
x	
x	
	x
x	
	x

11.1.2

b, e, a, d, c

11.2 A BOLSEVIK IDEOLÓGIA ÉS A SZTÁLINI DIKTATÚRA

11.2.1

szocializmus → az egyenlőség társadalma nincs kizsákmányolás párthű, munkaszerető, családcentrikus ember
gazdag parasztok (kulák) polgári réteg nemesi származású
vallásellenes a szocializmus magasabbrendűségét hangsúlyozta
a világforgóradalom képe; mindenütt lezajlik a permanens forradalom
III. Internacionálé tagszervezetei (Komintern)

11.2.2

Válaszában a következőket vegye figyelembe:

1924 Lenin halálakor két esélyes politikus létezett: Trockij és Sztálin

- korábban Lenin politikai támasza
- Lenin végrendeletében félti Szovjetuniót Sztálintól
- 1922 a párt főtitkára

a bolsevik vezetők többsége mégis Sztálin mellé állt

Trockijt félreállította (Mexikóba emigrált, majd 1940-ben meggyilkolták)

kivégeztette a lenini vezetógarnitúrát

a sztálini diktatúra jellemzői:

- ipar: tervvutasításos rendszer, a legfontosabb a nehézipar
- mezőgazdaság: a parasztokat szervezetekbe kényszerítették (szovhoz, kolhoz)
- sztahanovista mozgalom (munkaverseny)
- javult:

az egészségügy
 az oktatás
 villamosítás

a korhoz képest mind alacsony, Szovjetunióhoz képest magas szintet képviselt

- személyi kultusz – nagyszabású ünnepek
- terror: „mindenütt ellenség van” → a rendszer ellenfelei a GULAG táborokba kerültek

11.3 A NEMZETISZOCIALIZMUS NÉMETORSZÁGBAN

11.3.1

B, I A	A nagy vezérnek (...) nem szabad a tömegeknek soha két vagy több ellenséget mutatnia, mivel ez a harci erő teljes szétaprózódásához vezet. (...) Minden igazán nagy népvezér művészete abban áll elsősorban, hogy <u>egy nép figyelmét ne szétszórja, hanem mindig csak egyetlen ellenségre összpontosítsa.</u> (...) <u>Egy nagy vezér zsenialitásához hozzátartozik, hogy még egymással ellentétben álló ellenfeleket is úgy jelenítsen meg, mint amelyek egyetlen kategóriához tartoznak.</u>
A	A politikai vezér számára népének vallási tanai és intézményei érinthetetlenek kell hogy legyenek, különben nem szabad politikusnak lennie, hanem legyen reformátor, ha ahhoz megvan az eszköze.

D	Ha szükséges, itt hozzá kell látni a gyógyíthatatlan betegek kegyetlen elkülönítéséhez – ami barbár intézkedés az általa szerencsétlen módon érintettek számára, de áldás a külvilág és az utókor számára.
D	A valamiképpen láthatóan <u>beteg, örökletesen terheltet és így továbbterhelőt nemzéképtelenné kell nyilvánítani</u> , és ezt gyakorlatilag is végre kell hajtania.
G	<u>Németország vagy világhatalom lesz, vagy nem lesz egyáltalán.</u>
E, G	Ezzel mi, nemzetiszocialisták tudatosan vonalat húzunk háború előtti <u>külpolitikánk</u> alá. Ott folytatjuk, ahol hat évszázaddal előbb abbahagytuk. <u>Megállítjuk az örökös német vándorlást</u> Dél- és Nyugat-Európa felé, és pillantásunkat a Keleten fekvő országokra vetjük. Lezárjuk végre a háború előtti gyarmati és kereskedelempolitikát, és áttérünk a jövő földpolitikájára.
C	<u>Ha az emberiséget három osztályba soroljuk: kultúraalapítók, kultúrahordozók és kultúrarombolók osztályába, akkor az elsőnek képviselőjeként bizonyára csak az árja faj jöhetne tekintetbe.</u> Az vetette meg a kultúra alapját, az építette fel eme épület falait, és csak külső alakja és színe függ az egyes népek különös jellemvonásaitól.
F, I	<u>Az árjának merő ellentéte a zsidó.</u>
A	Az új mozgalom lényegéből és belső szervezetéből kifolyólag ellensége a parlamentnek. Elveti tehát a vezért mások véleményének végrehajtójává lealacsonyító többségi döntés jogának elvét általában éppen úgy, mint saját belső szervezetében. A mozgalom az egész vonalon a <u>vezér feltétlen tekintélyének</u> elvét követi, amely ennél fogva a legnagyobb felelősséggel is jár.
E	Nekünk, nemzetiszocialistáknak, tántoríthatatlanul ki kell tartanunk külpolitikai céljaink mellett, amelyek pedig azt követelik, hogy <u>biztosítsuk a földön a német nép számára az őt megillető területet és termőföldet.</u>

11.3.2

Hitler útja a hatalomhoz:

1919: a náci párt létrejötte; Hitler nem volt alapító

1923 – az NSDAP élén Hitler

– puccskísérlet → sikertelen → Hitler bebörtönzése, megírja a *Mein Kampf*ot

1931 harzburgi front: anyagi támogatást kap Hitler

1932-es választások – nincs meg az abszolút többség

1933 • Hitler kancellár

• a választásoknál még mindig nincs meg az 50% → felhatalmazási törvény elfogadása

1934: Hindenburg halála után Hitler lett a köztársasági elnök → **TOTÁLIS ÁLLAM**

segítő körülmények: – gazdasági válság, minden rétegnek ígért

– ellenségkép, propaganda

– pénz

a totális állam jellemzői: – egységes ideológia

– egy tömegpárt

– sajtó- és fegyvermonopólium

– erőszakszervezet: SS, Gestapo

– ellenségkép

– központilag irányított gazdaság

– vezérelv

11.3.3

az élettérelmélet megvalósítása: a német nép számára terület és termőföld biztosítása

Oroszországban a germán magot kiirtották, helyüket a zsidók foglalták el

háborúval

Oroszország

a Kijevi Rusz létrejötte a novgorodi Rurik családnak (normann eredetű – germán) köszönhető

Kelet felé: Kaukázusig, Iránig; Nyugaton: Franciaország, Flandria, Hollandia, Svédország

konföderáció, ahol a nem német népek nem rendelkeztek hadsereggel, saját politikával

11.3.4

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

A két világháború közötti diktatúrák ismét építettek a tömegek szimpátiájára.

felhasználták a pszichológia eredményeit – tömegpszichózis – mi tartja össze a tömeget?

1. félelem (Sztálin)

2. ígéretek a válságban (Hitler)

fontos elemek a tömegek meggyőzésében:

- kulcsszavak/jelszavak használata*
- előadásmód (tudatos dramaturgia használata)*
- látványos propagandafelvonulások, képek, művészeti alkotások*
- a modern technikai vívmányok: rádió, erősítő stb., film*

*így minden társadalmi réteghez, korosztályhoz elér a mondanivalójuk
reprezentálja a rendszer működőképességét (pl. erő, a tömegek nagysága)
megmutatja a rendszer eredményeit (pl. gyárak, utak felépítése)*

12. A KONSZOLIDÁLT MAGYARORSZÁG

12.1

Hibák	A hibák javítása
<i>néprajzi tanulmányok</i>	<i>földrajzi</i>
<i>néprajzi viszonyok</i>	<i>etnikai viszonyok</i>
<i>konzolidáció (újjáépítés)</i>	<i>megszilárdítás</i>
<i>1920 miniszterelnök</i>	<i>1921</i>
<i>birtokviszonyok radikális rendezése</i>	<i>nem volt radikális szintű rendezés</i>
<i>legitimisták (köztársaságpártiak)</i>	<i>a Habsburg-ház hívei</i>
<i>Telekinek le kellett mondania</i>	<i>benyújtotta a lemondását</i>

12.2

Válaszában a következő pontokat érintse:

gr. Bethlen István miniszterelnöksége (1921–1931)

céljai: gazdasági stabilizáció

parlamentális rendszer

erős kormányzópárt

lépései – intézkedései:

- 1921. október: 2. királypuccs → a Habsburg-ház 3. trónfosztása*
- a politikai élet konzolidációja:*
 - Bethlen–Peyer paktum megkötése (1921)*
 - az Egységes Párt létrehozása (1922)*
 - választójog módosítása nyílt szavazás visszaállítása*
 - a felsőház visszaállítása (konzervatív többségű)*
- gazdasági stabilizáció:*
 - kezdetben szigorú költségvetési politika*
 - 1921-től tudatosan irányított inflációs konjunktúra*
 - 1922 a népszövetségi kölcsön felvétele*
 - 1924 a Nemzeti Bank felállítása*
 - 1927 a korona helyett a pengő bevezetése*

13. VÁLSÁG ÉS JOBBRATOLÓDÁS MAGYARORSZÁGON

13.1

az agrártermékek ára jobban esett az ipari termékekhez képest

1928–1933

a munkanélküliség növekedése, az áruindexek csökkenése

a mezőgazdaságot

az agrártermékek ára jelentősen csökkent

13.2

nacionalizmus

fasizmus

az ország gazdasági válságtól való kiemelése

a nemzeti egység megvalósítása

Mussolini

„Én az új generációnak építőmunkása és vezére kívánok lenni”

Nemzeti Munkaterv

nemzeti egység gondolata

13.3

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a trianoni békeszerződés után Magyarországot a külpolitikai elszigeteltség jellemezte, 1922 – újítás → Népszövetség

a külpolitikai nyitások jellege: gazdasági; irányai: Németország, Olaszország – a gazdasági jellegű közeledés a válság idején erősödött

1927-től felmerült a revizionista gondolat

1938-tól erősödött a revíziós gondolat

győri program

első bécsi döntés

1939: csatlakozás az Antikomintern Paktumhoz

Kárpátalja megszállása

Magyarország kilépett a Népszövetségből

A revíziós eredményekkel párhuzamosan Magyarország elvesztette a külpolitikai önállóságát.

14. GAZDASÁG, TÁRSADALOM ÉS KULTÚRA A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON

14.1

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

A két világháború közötti Magyarország gazdaságát meghatározó tényezők.

1. trianoni békeszerződés

gazdasági következmények:

- az erdőterületek, szarvasmarha-állomány aránya csökkent (jelentősen)
- a közutakat, vasúthálózatot az új határviszonyokhoz kellett igazítani
- a bankok és gyárak elvesztését is pótolni kellett

2. a gazdasági élet főbb tendenciái:

nőtt a nehézipari termelés aránya

továbbra is jellemző volt a mezőgazdaságban a kisbirtokos keret

a gazdasági világválság Magyarországot is érintette: • 1929–1933

- a mélypont 1933-ban volt
- elsősorban agrárválság

népszövetségi kölcsön felvétele

technikai újítások – közlekedés fejlődése

gazdasági külkapcsolatok: – Olaszország

– Németország

14.2

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

társadalomszerkezeti változás: csökkent a mezőgazdaságban dolgozók aránya, de így is meghatározó volt

nőtt a bér munkások (munkások száma)

jellemző a lakosságszám / átlagéletkoré növekedése is

társadalmi választóvonalak

- szegények–gazdagok
- regionális különbségek
- vallási különbségek

az ellentétek ellenére jellemző volt az állam szerepének növekedése:

- társadalombiztosítás
- családvédelem
- nyolcórás munkaidő

14.3

Horthy Miklós	Gömbös Gyula	Serédi Jusztinián esztergomi érsek	Munkanélküli értelmiségi
Főméltóságú úr	Kegyelmes úr	Eminenciás úr	Tekintetes úr

IV. Károly és Zita királyné	Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem professzora	Egy korabeli polgármester
Királyi fenség	Tekintetes úr (címzetes úr)	Méltóságos úr

14.4

Klebelsberg Kunó 1922–1931 között volt vallás- és közoktatási miniszter, célja: a magyarság kulturális és szellemi fölényét biztosítani a Kárpát-medencében – ez a revíziós eszme része lett, ahhoz kapcsolódott.

oktatás fejlesztése:

- népiskolai törvény
- egyetemek fejlesztése

eredmények:

- csökkent az egy oktatóra jutó tanulók száma
- csökkent az analfabetizmus
- főbb képviselők → „Nyugatosok”
„népi írók”

Szekfü Gyula, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Szent-Györgyi Albert

14.5

A	„3. § A sajtókamarának, úgyszintén a színművészeti és filmművészeti kamarának a tagja csak magyar állampolgár lehet. A tagság egyéb feltételeit a m. kir. minisztérium rendeletben állapítja meg.
	4. § <u>A sajtókamara, úgyszintén a színművészeti és filmművészeti kamara tagjaiul zsidók csak olyan arányban vehetők fel, hogy számuk a kamara összes tagjai számának húsz százalékát ne haladja meg.</u>
	7. § <u>Ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarák tagjaiul a 4. § első bekezdése alá eső személyeket csak olyan arányban lehet felvenni, hogy a számuk az összes tagok számának húsz százalékát ne haladja meg.</u> ”
	A törvény megnevezése, kiadásának éve: 1. Zsidótörvény, 1938.
B	„1. § A jelen törvény alkalmazása szempontjából <u>zsidónak kell tekinteni azt, aki maga vagy akinek legalább egyik szülője, vagy akinek nagyszülői közül legalább kettő a jelen törvény hatályba lépésekor az izraelita hitfelekezet tagja vagy a jelen törvény hatályba lépése előtt az izraelita hitfelekezet tagja volt, úgyszintén a felsoroltaknak a jelen törvény hatályba lépése után született ivadékait. (...)</u>
	4. § Zsidót nem lehet az országgyűlés felsőházának tagjává megválasztani, kivéve az izraelita hitfelekezet képviselőjére hivatott lelkészeket. (...)
	5. § Tisztviselőként vagy egyéb alkalmazottként <u>zsidó nem léphet az állam, törvényhatóság, község, úgyszintén bármely más közttestület, közintézet vagy közüzem szolgálatába. (...)</u> ”
	A törvény megnevezése, kiadásának éve: 2. Zsidótörvény, 1939
C	„3. § A beiratkozási engedélynek az 1. § szerint megállapított létszámkereten belül való megadása vagy megtagadása felett az illetékes kar tanárainak teljes ülése végérvényesen határoz. Az engedély megadásánál a nemzethűség és az erkölcsi megbízhatóság követelményei mellett egyfelől a felvételt kérők szellemi képességeire, másfelől arra is figyelemmel kell lenni, hogy <u>az ország területén lakó egyes népfajokhoz és nemzetiségekhez tartozó ifjak számaránya a hallgatók közt lehetőleg elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos számarányát, de legalább kitegye annak kilenctized részét.</u> ”
	A törvény megnevezése, kiadásának éve: Numerus clausus, 1920

14.6

Válaszában a következő pontokat érintse:

1918: Magyarország (a Monarchia részeként) elvesztette az első világháborút; a Monarchia felbomlott általános elégedetlenség, háborús veszteségek

→ erősödtek a szélsőségek – bal KMP

– jobb MOVE, ÉME

kiábrándulás a polgári kormányzatból és tanácsköztársaságból

→ egyik sem tudott rendet teremteni, hatalmát megszilárdítani

↓

tehtényuralmi rendszer – konzervatív jelleggel indult a Horthy-korszak (1920–1944)

- fellép kezdetben a szélsőségek ellen
- de! gazdasági válság + Trianon utáni külpolitikai elszigeteltség
nyitás elsőként gazdasági alapon a későbbi tengelyhatalmak felé
revíziós gondolat erősödése

→ jobbra csúszik a rendszer

15. ÖSSZEFOGLALÁS

15.1

az 1913-tól 1920-ig terjedő időszakban: *visszaesés (recesszió) – az első világháború*

az 1920 és 1929 közötti időszakban: *prosperitás (növekedés) – a békerendszer és a háború vége nyugodt körülményeket biztosított a gazdasági fejlődéshez*

az 1929 és 1933 közötti időszakban: *visszaesés – gazdasági világválság*

az 1933 és 1938 közötti időszakban: *folyamatos növekedés – a válságból való kilábalás, háborús készülődés*

sorrend: Szovjetunió, Olaszország, Németország, Nagy-Britannia, Franciaország

Szovjetunió: Az erőszakos iparfejlesztés (sztálini gazdaságpolitika, ötéves tervek) jelentős gazdasági potenciávvá tették.

Japán: felgyorsult a gazdasági növekedés és az iparosítás

Szovjetunió: sztálini gazdaságpolitika

Japán: „japán csoda”

Németország: háborús készülődés

15.2

<i>Mahatma Gandhi</i>	<i>Adolf Hitler</i>	<i>Kemal Atatürk</i>	<i>Benito Mussolini</i>
<i>Sztálin</i>	<i>Horthy Miklós</i>	<i>Bethlen István</i>	<i>Gömbös Gyula</i>
<i>Teleki Pál</i>	<i>Roosevelt</i>		

15.3

kommunizmus	fasizmus
x	x
x	x
x	x
x	x
x	x
x	x
x	x
x	
x	x
x	
	x
x	
	x
	x
x	
	x
	x
	x
	x
	x
<i>Szovjetunió</i>	<i>Németország</i>

15.4

<i>B, M, F, L</i>
<i>C, D, E, H, I</i>
<i>G, J</i>

15.5

<i>F) Matisse: A tánc</i>
<i>A) Picasso: Guernica</i>
<i>E) Giacomo Balla: Elvont sebesség és zaj</i>
<i>B) Munch: A sikoly</i>
<i>C) Marcel Duchamp: A forrás</i>
<i>D) Dalí: Lány szerkezet fött babbal: a polgárháború előérzete</i>

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI (1938–1948)

16. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐZMÉNYEI

16.1

Válaszában a következő szempontok szerint dolgozzon:

Hitler alapvető külpolitikai célja:

Oroszország/Szovjetunió megtámadása az élettér elmélet alapján (*Mein Kampf*, 1938-as nyilatkozata)

→ ehhez (ha szükséges) a nyugati államokat féken kell tartani (ha kell fegyverrel) → félt a kétfrontos kihívásuktól
– megjegyzés: a kétfrontos háború elkerülésére törekedett a második világháborúban is

Hitlernek elsőként Nyugat felé kellett lépnie a gyakorlatban is

1933-tól nyíltan fegyverkeznek, kilépett a Népszövetségből, de mindvégig hangsúlyozta a békepolitikát – ami időt nyert, azt a fegyverkezésre használta

1936-ban kockáztatott a Rajna-vidék remilitarizálásakor → nincs még felkészülve, de Anglia, Franciaország még nem vette komolyan

Hitler célja, hogy Európában (Közép-Európában) szilárd támaszt szerezzen → ehhez szüksége van Csehszlovákiára, Lengyelországra, Magyarországra, Ausztriára, Olaszországra → ezután tud a Szovjetunió felé fordulni

Olaszország: mellette állt

Ausztria: 1938: Anschluss

Magyarországnak: ajándékozott

Csehszlovákia: elvileg semleges, de később feldarabolja

Lengyelország: megtámadja

Ezek véghezviteléhez szükséges volt az oroszokkal való békés viszony, ennek csúcsa: Molotov–Ribbentrop paktum.

16.2

Válaszában a következőket emelje ki:

Hitler taktikájának eredményei:

1. kockáztat – Rajna-vidék militarizálásánál

2. bíteget – pl. béke Szovjetunióval

3. a nyugat-európai országok (Anglia, Franciaország) 1938-ig nem veszik komolyan → belementek a hitleri játszmákba: pl. Csehszlovákia volt elvileg (szóban) az utolsó területi igénye

↓

1939-re Hitler teljesen felkészült a háborúra, belsőleg is (fegyverkezés), és létrehozta bázisát Közép-Európában is. Használja az előző feladat eseménysorát is!

17. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ

17.1

Jelzés a térképen	Az esemény rövid leírása
<i>E</i>	<i>A világháború kezdetén már megszerezte Hitler</i>
<i>C</i>	<i>1940: bevonult Hitler, Franciaországot feldarabolta</i>
<i>A</i>	<i>Hitler első kudarca</i>
<i>F</i>	<i>Hitler igazi célja a Szovjetunió elfoglalása – 3 irányból: Leningrád, Moszkva, Kijev</i>
<i>G</i>	<i>Leningrádot 900 napra körülfalták; Moszkva alatt H vereséget szenvedett → a fordulat kezdete</i>
<i>M</i>	<i>Japán belépett a háborúba → USA is</i>
<i>J</i>	<i>Itt arattak sikert az angolok az olaszok felett</i>
<i>I</i>	<i>Moszkva után Hitler újabb célja – valós szovjet siker</i>
<i>H</i>	<i>Itt zajlott a 2. ob. legnagyobb tankcsatája, szovjet siker</i>
<i>B</i>	<i>A 2. front nyitó helyszíne</i>
<i>D</i>	<i>1945. május 2-án, Hitler öngyilkossága után kapitulált – május 09-én az egész Németország is</i>
<i>K</i>	<i>augusztus 06. az első atombomba</i>
<i>L</i>	<i>augusztus 09. a második atombomba bevetésének helyszíne</i>

17.2

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

az antifasiszta koalíció létrejötte és működése:

– 1940. augusztus: angol–francia szövetségi szerződés

– 1941–44: Hitler oroszországi hadjáratával párhuzamosan

1941: szovjet–angol egyezmény

mindkettővel körvonalazódik a kétfrontos háború Hitler számára

segítség az antifasiszta koalíció számára, hogy az afrikai hadszíntér fokozatosan megszűnt, Hitler magára maradt

1943, Teherán: döntöttek a 2. front megnyitásáról – előkészíti a szicíliai partraszállás

1944. június 6. „D-day” – tényleges kétfrontos háború

1945. április 25. „Találkozás az Elbánál” – a szövetséges csapatok találkozása, Hitler bukása

17.3

Első világháború	Második világháború
x	
	x
x	x
x	x
	x
	x
	x
x	x
x	x

17.4

Vázlatában a következő szempontokat emelje ki:

a népiirtások gyökerei:

Mein Kampf: fajelmélet, nacionáldarwinizmus, élettérelmélet, antiszemitizmus, ellenségkeresés

!Hitlertől nem maradt fenn írásos utasítás az Endlösungra!

1930-tól léteztek koncentrációs táborok

A második világháború alatt több alternatívája is volt a zsidó kérdés rendezésének:

- *gettók felállítása*
- *tervek: sterilizáció, kitelepítés Madagaszkárra*

1942: Hitler helyzete a második világháborúban rosszra fordult → történelmi álláspont: a wannsee-i konferencián elfogadott Endlösung – a propaganda része Németország felé megsemmisítő táborok száma ekkortól növekedett
áldozatok száma: lásd a táblázatot

18. MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

18.1

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a háborúba való belesodródás előzményei:

- Hitler közép-európai koncepciója: a rendszeréhez hű országsáv/blokk kialakítása
- Magyarország jobbra toródott: a revizionista szemlélet mellett segítettek még Hitler „ajándékai” 1938–1940 között → Magyarország Hitler táborába állt (1941. 03. 25.)
- Teleki Pál célja a háborútól való távolmaradás → patthelyzet a jugoszláv kérdésnél
 1. ha nem segít Hitlernek, megtámadja
 2. ha segít Hitlernek a szövetségesek támadják meg Magyarországot → öngyilkos lett

belépés a háborúba: Kassa bombázása – ismeretlen felségjelű (pontosabban felségjel nélküli) repülőgépek → Bárdossy László bejelentette a háborúba lépés tényét (1941. júniusa)

18.2

Magyarország 1941. június 26-án lépett be a második világháborúba

1942 márciusától Kállay Miklós volt a miniszterelnök (1944. március 19-ig) → hintapolitikát folytatott:

célja: lazítani a német kapcsolatokat

angol nyitás

de kifelé németbarátnak mutatkozik

jelentős emberveszteségek a második világháborúban (pl. voronyezsi katasztrófa)

Kállay hintapolitikája megszilárdult, 1943. szeptember 9.: angol–magyar titkos megállapodás

Horthy kérte felmentését Hitlernél Klessheimben; Hitler a megszállás tényét közölte vele (1944. március 17.)

1944. október 15. Horthy kiugrási kísérlete sikertelen

1944. október 16. Lakatos Géza miniszterelnök helyett Szálasi Ferenc kezébe került a hatalom

18.3

Magyarország katonai kudarcai Szövjetunióban és Szicíliában, Hitler már nem segít (pl. Mussolini) azonnali békekötés, szakítás Hitlerrel; az USA-val, Angliával és Szovjetunióval való együttműködés nemzeti kormány alakítása

parlamentari rendszer visszaállítása, cenzúra megszüntetése

jóváteszi a nemzetiségek ellen elkövetett bűnöket

1942. március 15. a Magyar Történelmi Emlékbizottság megmozdulása Budapesten a Petőfi-szobornál

18.4

Válaszában a következő elemeket emelje ki:

az 1943 utáni évek fő politikai kérdéseinek hangot adtak

a háborút minél hamarabb be kell fejezni

nemcsak politikai, hanem társadalmi kérdések is megvitatásra kerültek

alsóbb társadalmi rétegek is szóhoz jutottak

19. A MEGOSZTOTT EURÓPA

19.1

Válaszában a következő szempontokra tárjen ki:

1945. február 4–12. Jalta – Churchill, Rooseveltt és Sztálin találkozója; százalékos megállapodás Kelet-Európáról

1944–45-ben még harmónia jellemzi a szövetségeket: – Hitler teljes megállítása
– béke

1946–47-re nyíltan érzékelhető Szovjetunió terve a kelet-európai térszerésről

- fontos európai ütközőpont a német kérdés – meddig tartson a megszállás?
- Németországot/Berlint 4 megszállási övezetre bontották

1946. Churchill fultoni beszédében már vasfüggönnyet látott

1947. szeptember: Sztálin/Zsdanov – meghirdette a két tábor elméletét

1948/49-re rögzült a két tömb Németországban/Berlinben és a világon is

19.2

NEMZETKÖZI BÍRÓSÁG SZÉKHELYE:

Hága

hat, évente változó tag

TITKÁRSÁG VEZETŐJE

New York

BIZTONSÁGI TANÁCS ÁLLANDÓ TAGJAI:

öt állandó tag vétőjoggal

KÖZGYŰLÉS TAGJAI

New York

Minden tagország részvételével ülésezik

FAO

Élelmezésügy és mezőgazdaság, Róma

UNESCO

Nemzetközi Tudományos és kulturális szervezet, Párizs

IMF

Nemzetközi valutaalap, Washington

WHO

Egészségügyi Világszervezet, Genf

19.3

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a Truman-elv lényege (1947):

a feltartóztatás politikája a kommunizmussal szemben, az USA-nak támogatnia kell a demokratikus országokat gyakorlati megvalósulása:

Marshall-segély (1947):

a Szovjetunió által nem ellenőrzött európai területek gazdasági felvirágoztatása, hogy megszűnjön a kommunisták lehetséges tömegbázisa; másrészt Nyugat-Európa talpraállítására, s ezzel egy esetleges gazdasági világválság elkerülése

a Szovjetunió érzékelte az USA szándékát → megtiltotta az ellenőrzése alatt álló területeknek, hogy felvegyék a Marshall-segélyt

20. MAGYARORSZÁG A VASFÜGGÖNY MÖGÖTT

20.1

Válaszában a következő szempontokat vegye figyelembe:

1945-ben a SZEB magyarországi csapatai szovjet többségűek

Szovjetunió törekedett az ellenőrzése alatt álló területek politikai-ideológiai megszerzésére is, hivatkozási alap: a jaltai találkozó.

a Szovjetunió stratégiája: az egypártrendszer megteremtése, a Szovjetunió békés szándékainak folyamatos hangsúlyozása mellett

magyarországi megvalósítása:

kedvező helyzetet teremtett az államforma körüli vita (1946. február 1-jétől köztársaság)

a Baloldali Blokk létrejötte

szalámi taktika

„kékcédulás” választások

1949. augusztus 20.: Magyarország népköztársaság

20.2

Válaszában a következőkre térjen ki:

a nagyhatalmak nemzetállamok kialakítására törekedtek – az etnikai kisebbségek áttelepítésével

a postdami konferencián kimondták a kollektív felelősség elvét – a német lakosságot kitelepítik

csehszlovák–magyar lakosságcsere megállapodás (1946. február 27.) → Benes már 1943-ban fellépett a magyar nemzetiségűek kitelepítésének igényével, a Szovjetunió beleegyezett

21. ÖSSZEFOGLALÁS

Ábrájában a következő gondolatokat emelje ki:

Hitler 1933–1938 között nyílt lépéseket tesz az általa elképzelt Európa megvalósítása érdekében szövetségesei (csatlósai) hálózatának kiépítésével (lásd a karikatúra).

célja: Szovjetunió megszerzése – ehhez Nyugatról biztosítania kell magát (1939–1941)

orosz hadjárat (1941–44) kudarcok sorozata → terve kudarcba fulladt

Ezzel párhuzamosan a szövetségesek összefogása volt megfigyelhető, segítséget adott Mussolini fokozatos gyengülése is második front megnyitása (1944)

szövetségesek győzelme (1945)

átmeneti összefogás (pl. ENSZ)

→ szövetségesekből ellenfelek → kétpólusú világ

A HIDEGHÁBORÚ KORA (1948–1990)

22. A HIDEGHÁBORÚ JELLEMZŐI, NEMZETKÖZI KONFLIKTUSOK

22.1

<i>NATO</i>	<i>Varsói Szerződés</i>
<i>Európai Tanács</i>	<i>Kominform</i>
<i>Európai Közös Piac</i>	<i>KGST</i>

22.2

<i>világuralom</i>	<i>imperializmus megerősítése demokrácia megfojtása</i>
<i>fegyveresen készül ellene</i>	<i>imperializmus megerősítése demokrácia megfojtása</i>
<i>harmadik világháború</i>	<i>háború</i>
<i>béke hangsúlyozása demokrácia</i>	<i>béke hangsúlyozása demokrácia</i>

22.3

<i>F</i>	<i>Észak-Korea 1950-ben betört Dél-Koreába, az ENSZ BT döntött a beavatkozás mellett. É-t Kína, D-t Amerika támogatta, 1953 újból határvonalat húztak a 38°-nál</i>
<i>E</i>	<i>1945-től független volt. Kommunista többségű kormány alakult – a franciák 1946-ban támadást indítottak. 1954-ben vereséget szenvedtek a franciák – kivonultak. Kommunista befolyás alá került. D-t az USA támogatta. 1975: Vietnami Szocialista Köztársaság</i>
<i>C</i>	<i>Egyiptom 1956-ban államosította a csatornát. Izrael Angliával és Franciaországgal szövetkezve támadott. Az USA elítélte a támadást, a Szovjetunió közvetlen beavatkozást helyezett kilátásba. A támadók visszavonultak.</i>
<i>B</i>	<i>Sztálin halála után tüntetések kezdődtek Kelet-Berlinben – szabad választásokat követeltek. A szovjetek tankokkal avatkoztak be.</i>
<i>A</i>	<i>1962-ben a Szovjetunió atomrakétákat szállított Kubába, az USA 500 km sugarú blokád alá vonta a térséget. Hruscsov visszavonta a hajókat/a rakétákat kivonták.</i>
<i>D</i>	<i>1979-ben a Szovjetunió beavatkozott Afganisztán belviszályaiba és hatalomra segítették Babrak Karmal Moszkva-barát rezsimjét. → fegyverkezési verseny kezdődött: PERSHING II ↔ SS20 1979 fegyverkezési megállapodás tervezete (SALT II.) – nem lépett életbe</i>

22.4

a hidegháború kezdetén: USA, Szovjetunió, Japán, Kína

1980-ban: EGK, USA, Szovjetunió, Japán

Japán és az EGK

folyamatos növekedés

jellemző volt az erőszakos iparfejlesztés, a tervegazdálkodás

az európai gazdasági közösség gyökerere

22.5

a résztvevő államok tiszteletben tartják egymás határait

elismerik az önálló belpolitikát

az alapvető emberi jogokat tiszteletben tartják

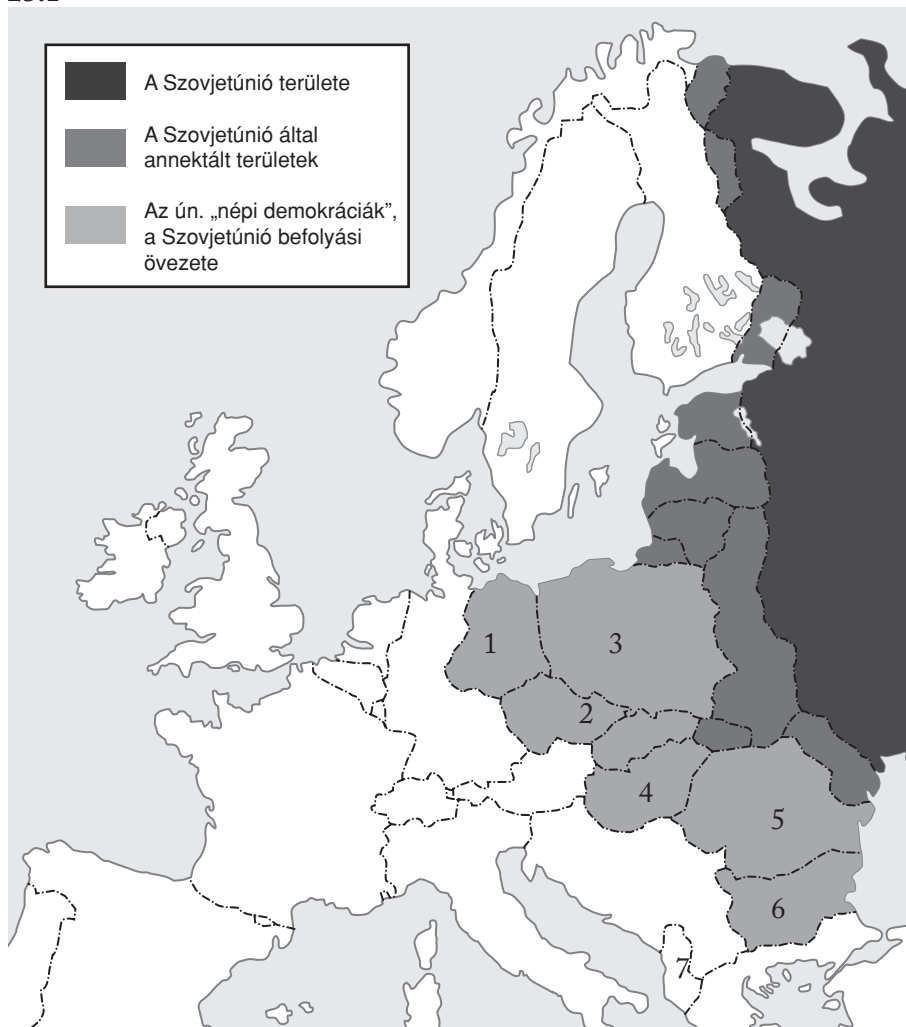
a kisebbségi jogok elismerése, tiszteletben tartása

A nyugati államok felé bizonyítani tudta, hogy nem demokráciaellenes; nem agresszív.

lehetőséget teremtett a tömb nyílt lazulásához, szétbomlásához

23. A SZOVJETUNIÓ ÉS A „SZOVJET TÖMB”

23.1

23.2

ideológiai-szellemi nevelés gyermekkortól kezdve

a vidám traktorista (nő)

mesterséges jólét – „verseny” – nyugattal

felkelések, forradalmak (1953, 1956, 1968, 1981)

demokrácia, béke hangsúlyozása

személyi kultusz – egypártrendszer, ünnepségek

a mezőgazdaság kollektivizálása

erőltetett iparosítás

szovjet mintájú alkotmány, jelképek

24. A RÁKOSI-KORSZAK MAGYARORSZÁGA

24.1

Az egypártrendszer elemei	A demokratikus látszat elemei
<ul style="list-style-type: none">– egypártrendszer– Elnöki Tanács átvette gyakorlatban a törvényalkotás munkáját– szovjet mintájú közigazgatás	<ul style="list-style-type: none">– országgyűlés – szavazógéppé vált, ritkábban ülésezett– szovjet mintájú közigazgatás

24.2

ipar (nehézipar)

szovjet

állami tulajdon

termelőszövetkezeteket hoztak létre

bekényszerítették őket a közös gazdálkodásba

termelési versenyek, tervgazdálkodás (ötéves tervek)

a 3. szektor

a tömb szétesése (szocialista) után jelentős mértékben kellett ezt fejleszteni

24.3

Válaszában a következő szempontokat vegye figyelembe:

a cél a szovjet/kommunista mintájú társadalomszerkezet létrehozása:

a kiváltságok, címek, rangok megszüntetése (ellenségei a rendszernek)

nőtt a munkások, alkalmazottak és a szövetkezeti tagok száma – csökkent/megszűnt a tőkés és a kisárutermelői réteg

látszólagos vallásszabadság biztosítása

mesterséges születésszabályozás – tiltották az abortuszt, fogamzásgátlást

→ később torzult családok

→ a mesterségesen felduzzasztott népességhez kiépített intézményrendszer (pl. oktatási, egészségügyi) később feleslegessé (egy részük) vált

átalakult a mindennapi élet → a kommunista ideológia terjesztése (oktatás, ünnepek)

25. AZ 1956-OS FORRADALOM

25.1

Válaszában a következőkre térjen ki:

1953 – Sztálin halála

– a kelet-berlini felkelés → Rákosit lemondatták

– elégedetlenség a rendszerrel szemben Magyarországon (konceptiós perek, egypártrendszer, erős diktatúra)

– Nagy Imre változást ígér + kedvező helyzet a blokkban

↑

1. Sztálin halála

2. Az SZKP XX. Kongresszusán Hruscsov elítélte Sztálin politikáját és kifejtette, hogy minden nemzet a maga útján jut el a szocializmushoz.

szovjet- és diktatúraellenes tüntetések Lengyelországban (1956)

az MDP éléről is eltávolították Rákosi Mátyást (1956) – korábban az ő javaslatára Nagy Imrét leváltották

25.2

2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12
1, 6, 7, 8, 13, 14, 15

25.3

Válaszában a következőkre térjen ki:

1956 a nemzetközi politikában:

1. szuezi válság

2. szovjetellenes lengyel- és magyarországi események

kiéleződik a hidegháború – az USA a magyar kérdéstől való távolmaradást (passzív) választotta

A Szovjetunió szabad kezet kapott a kelet-európai kérdések rendezésében, cserében az USA távol tartja magát a szuezi kérdéstől.

a forradalom leverésének műveletei: „Forgószél” hadművelet

25.4

Válaszában a következőkre térjen ki:

Kádárék elismerték, hogy a Rákosi-rendszer hibái vezettek a forradalomhoz (ez csak 1959-ben történt meg).

a megtorlás első szakasza erőteljes volt:

statárium

rögtönítélő bizottságok

Nagy Imre és társainak pere

1957-től a szovjet csapok továbbra is itt maradnak

csak 1963-ban hirdettek közkegyelmet (ez sem teljeskörű, maradtak a börtönökben politikai foglyok)

26. A KÁDÁR-KORSZAK MAGYARORSZÁGA

26.1

Revizionisták	Dogmatisták
<i>kispolgárság</i>	<i>a kommunista mozgalmon belül jellemző</i>
<i>elveti a proletárdiktatúrát</i> <i>a burzsoázia támasza a munkásmozgalmakon belül</i>	<i>túlzások</i> <i>nem tudják alkotó módon alkalmazni a marxista, leninista elméletét</i>
<i>Nagy Imre</i>	<i>Rákosi köre</i>

26.2

Válaszában a következőkre térjen ki:

a puha diktatúra gazdaságának jellemzői:

az ipar továbbra is meghatározó (erőszakos fejlesztés, Szovjetunió-függőség nyersanyagok tekintetében)

mezőgazdaságban jellemző maradt a TSZ – szocialista mintagazdaságok, felvevőpiac: Szovjetunió

1968: új gazdasági mechanizmus bevezetése → a piacgazdaság néhány elemét fel lehet fedezni

(kezdeményezőképeség, önállóság)

↓

felpezsdült a gazdaság, de 1972-ben leállították (bújtatott kapitalizmus vádja, munkásellenzék)

olajárrobbanás: a szovjet tömb nem követte a gazdasági változásokat → ez később az eladósodáshoz vezetett

1980: második gazdaság bevezetése

26.3

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

társadalomszerkezet (foglalkozási ágak szerint):

↓ 1. ipar

↓ 2. mezőgazdaság

szocialista társadalom

életmód:

életszínvonal-politika:

- sok új lakás épült
- elterjedt a televízió és a háztartási gépek használata
- gépkocsi elterjedése (szocialista márkák: Trabant, Lada stb.)
- önkiszolgáló boltok
- a „Nyugat” utánzása
DE! Coca-Cola helyett Bambi
Levis helyett Trapper farmer
- 3 évente lehetett Nyugatra utazni

↓

nőtt a születéskor várható életkor

gy tudták elfogadtatni a „puha diktatúrát”

A szocialista tömbön belül a magyar viszonyok kiemelkedtek/kedvezőnek számítottak.

27. RENDSZERVÁLTÁS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

27.1

Válaszában a következőkre térjen ki:

A szocialista országok fokozatosan lemaradtak a nyugati országokhoz képest gazdasági szempontból is. ellenzéki mozgalmak (Lengyelország, Csehszlovákia)

*reformmozgalom Szovjetunióban: Gorbacsov: glasznosztj, peresztrojka
rendszerváltozások 1988–1992 között*

bomlik a szovjet tömb is: 1990 a német egység

1991 megszűnt a Varsói szerződés

27.2

tárgyalásos

*többpártrendszeren alapuló demokratikus jogállam, amelyik a válságból kiutat mutat
a szabad és demokratikus választások törvényi szabályozása/lehetővé tétele*

a pártállam elemeinek lebontása

1989. október 23. (szimbolikusan) – a III. köztársaság kikiáltása

27.3

a szabadság kormánya kívánt lenni (politikai-gazdasági, emberjogi értelemben)

a gazdasági élet talpraállítása

piaci nyitások

egészségügy, oktatás átalakítása

államadósság, infláció növekedése

álfoglalkoztatás – rejtett munkanélküliség

államadósság: Az olajárrobbanás után a szovjet tömb országai nem követték a világpiaci árakat, helyette folyamatosan hiteket vettek fel a veszteséges államgazdaság kompenzálására.

álfoglalkoztatás: Gyárkapun belüli munkanélküliség: több százezer embernek valójában addig sem volt munkája, csak munkahelye → a rendszer „kenyérrel tömte be a szájukat”, hogy ne elégedetlenkedjenek.

infláció növekedése: A nominális bérek folyamatos – és mesterséges – emelkedése-emelése miatt már a 70-es évektől állandó problémát jelent az infláció. A tervgazdaság megszűnése után a világpiacra kilépő vállalatok jelentősen emelni kényszerültek az árakat (nincs többé olcsó nyersanyag a KGST-ből!), ez emelte az inflációt is 1990 után.

A liberális piacgazdaság kialakítása mellett a kialakult különbségek-egyenlőtlenségek kiegyenlítésére az államok újraelosztó feladata is van.

1993-ig

MDF, SZDSZ, FKGP, MSZP, KDNP, FIDESZ

28. ÖSSZEFOGLALÁS

Nyugati tömb	Keleti tömb	Magyarország
<i>Jalta, Postdam NSZK 1947 párizsi béke Truman-doktrína vasfüggöny, európai integráció</i>	<i>Jalta, Postdam NDK, Moszkva 1947 párizsi béke 1948 a berlini blokád kezdete két Korea 1949 KGST létrehozása Sztálin, kitelepítés</i>	<i>Jalta, Moszkva, 1947 párizsi béke 1947 „kékcédulás” hadművelet 1949 Magyarország népköztársaság; földosztás Nagy Ferenc lakosságcsere, háborús bűnös kisebbségvédelem, jóvátétel</i>

Nyugati tömb	Keleti tömb	Magyarország
<i>parlamentari demokrácia fegyverkezési verseny 1956 Szuéz 1950–1953 Korea</i>	<i>egypártrendszer kollektívizálás GULAG, tervgazdálkodás fegyverkezési verseny pártállam államosítás Sztálin, Hruscsov 1956 Szuéz Magyarország 1953 Sztálin halála 1950–53 Korea</i>	<i>egypártrendszer kollektívizálás GULAG, tervgazdálkodás beszolgáltatás pártállam államosítás munkástanács Rákosi Mátyás 1956: Forradalom Nagy Imre</i>

Nyugati tömb	Keleti tömb	Magyarország
<i>1963 Kennedy halála 1961 kubai rakétaválság</i>	<i>1961 berlini fal Brezsnyev 1961 kubai rakétaválság 1968 prágai tavasz</i>	<i>Kádár János</i>

Nyugati tömb	Keleti tömb	Magyarország
	<i>1975 helsinki nyilatkozat enyhülési politika</i>	<i>Kádár János 1975 helsinki nyilatkozat reformszocializmus</i>

a rendszerváltás és a rendszerváltozás Közép-Kelet Európában; a kétpólusú világ felbomlása

A JELENKOR

29. A KÖZÉP-EURÓPAI RÉGIÓ

29.1

*Válaszában a következő szempontokra térjen ki:
1989 – rendszerváltás Közép-Kelet Európában
– a kétpólusú világrend felbomlása*

A trianoni békeszerződés felülvizsgálata helyett a végcél inkább a megbékélés.

Közép-Kelet Európa lehetőségei:

megbékélés

együttműködés és integráció

*Visegrádi hármak/négyek
együttműködés Ukrajnával, Romániával és a volt Jugoszláv utódállamokkal
a nyugat-európai integrációba való bekapcsolódás*

29.2

<i>Szlovénia</i>	<i>Ljubljana</i>
<i>Horvátország</i>	<i>Zágráb</i>
<i>Bosznia-Hercegovina</i>	<i>Szarajevó</i>
<i>Szerbia</i>	<i>Belgrád</i>
<i>Koszovó</i>	<i>Pristina</i>
<i>Macedónia</i>	<i>Szkopje</i>
<i>Montenegró</i>	<i>Podgorica</i>

30. AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ

30.1

1.	<i>Churchill</i>	12.	<i>Európai Gazdasági Közösség</i>
2.	<i>Schuman</i>	13.	<i>Európai Közösségek</i>
3.	<i>Európai Szén- és Acél Közösség</i>	14.	<i>Maastrichti</i>
4.	<i>nemzetek feletti</i>	15.	<i>Európai Unió</i>
5.	<i>Franciaország</i>	16.	<i>Euró</i>
6.	<i>NSZK</i>	17.	<i>2002</i>
7.	<i>Olaszország</i>	18.	<i>2004</i>
8.	<i>Belgium</i>	19.	<i>Európai Közösségek</i>
9.	<i>Luxemburg</i>	20.	<i>közös kül- és biztonságpolitika</i>
10.	<i>Hollandia</i>	21.	<i>bel- és igazságügyi együttműködés</i>
11.	<i>1957</i>		

30.2

Év	Alapító országok (1957) és csatlakozó országok
1957	<i>Franciaország, Benelux-államok, NSZK, Olaszország</i>
1973	<i>Anglia, Írország, Dánia</i>
1981	<i>Görögország</i>
1986	<i>Spanyolország, Portugália</i>
1990	<i>NDK (NSZK-val való egyesítése jogán)</i>
1995	<i>Ausztria, Svédország, Finnország</i>
2004	<i>Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Szlovákia, Magyarország, Csehország, Ciprus, Málta, Szlovénia</i>

Albánia, Szerbia, Horvátország, Macedónia, Montenegró, Bosznia-Hercegovina, Svájc, Norvégia, Andorra, Liechtenstein, Törökország, Moldávia, Ukrajna, Oroszország, Fehéroroszország, Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán

30.3

Európai Tanács

Székhelye: *Brüsszel*

Az Európai Unió Tanácsa

Székhelye: *Brüsszel*

Európai Parlament

Székhelye: *Strasbourg*

Európai Bizottság

Székhelye: *Brüsszel*

Európai Bíróság

Székhelye: *Luxemburg*

Európai Számvevőszék

Székhelye: *Luxemburg*

Európai Bíróság: *a tagállamok és a közösségi intézmények kötelezettségeinek jogvitái*

Európai Számvevőszék: *az Unió kiadásainak és bevételeinek ellenőrzése*

Európai Bizottság: *jogszabályokat kezdeményez, végrehajtja az Unió politikát*

*Európai Unió Tanácsa, Európai Bizottság, Európai Parlament
Európai Bizottság*

*a tagállamokra jutó képviselői helyek számának meghatározásában a népességszám a meghatározó
a képviselőcsoportok politikai családok szerint szerveződnek*

30.4

<i>b, e</i>
<i>c, d</i>
<i>a, f</i>

31. A GYARMATI RENDSZER FELBOMLÁSA ÉS A „HARMADIK VILÁG”

31.1

Válaszában a következő szempontokra térjen ki:

a harmadik világ nagy része 1939-ben is gyarmat volt még

1945 után változott a helyzet

→ a gyarmattartók (Anglia, Franciaország) meggyengültek

1945–1954: a függetlenségi mozgalom első szakasza: függetlenné vált: Szíria, Libanon, Palesztina, India, Pakisztán

1955–66: második szakasz → 17 afrikai állam vált függetlenné

Ezzel párhuzamosan kiadták a bandungi nyilatkozatot és az „el nem kötelezett országok” nyilatkozatát.

1960-ban az ENSZ is támogatja a gyarmati rendszer megszüntetését

1966 után: Portugália gyarmatai váltak függetlenné

31.2

	a mezőgazdasági (és más gazdasági ágak) elavult termelési módszere: alacsony gépesítés, esetenként gyermekmunka alkalmazása
nagy csecsemőhalandóság, rossz higiéniai és egészségügyi viszonyok	iskolázottság alacsony foka jelentős az analfabétizmus

31.3

fogyasztás (uralkodó osztály luxusfogyasztása) csökkentése

külföldre áramló profit megállítása

(kevés) **nemzeti össztermék** a növekedés ösztönzése, pl. új eljárások bevétele

felhalmozás növelése

nem termelő beruházások megszüntetése

katonai kiadások csökkentése

külföldi kölcsönök törlesztése átütemezés, elengedés

32. A FOGYASZTÓI TÁRSADALOM ÉS A GLOBÁLIS VILÁG KIHÍVÁSAI

32.1

Válaszában a következőkre térjen ki:

globális környezeti problémákhoz tartozik: éghajlatváltozás, vékonyadó oxigénpajzs, erdőpusztítás, vízszennyezés, talajpusztulás, veszélyes hulladékok helytelen tárolása

magyarázat: fogyatkoznak a természeti erőforrások, az emberiség túllépte a globális környezet eltartó képességét megoldási lehetőségek:

nemzetközi összefogások – konferenciák, megállapodások

új szervezetek: zöld pártok

32.2

fordított arányosság

fordított arányosság

A fejletlen mezőgazdaság miatt megtermelni sem, a pénzhiány miatt megvásárolni sem tudják a szükséges élelmiszereket.

kölcsönök felvételével, ami eladósodáshoz vezet

élelmiszersegélyek elfogadása

analfabétizmus, rossz egészségügyi körülmények, rossz infrastruktúra

32.3

b, h, j	a, b, c, g	d, e, a, i, k, l, m	f, n, j, k, l
---------	------------	---------------------	---------------

32.4

1) A fejlődő országok jellegzetes korfája: a szociális-egészségügyi viszonyok miatt jellemzően nagy a gyermekhalandóság.

3) Öregedő társadalom. Fejlett országokban jellemző, pl. Magyarország. A fiatal szülők a gazdasági-politikai viszonyok miatt kevés gyermeket (általában 1) vállalnak. Hosszabb távon számos veszélyt rejt magában.

2) Az ideális korfa – a fogyás csak a természetes okok miatt jellemző, pl. Németország, Franciaország, Anglia.

33. ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK – A HARMADIK MAGYAR KÖZTÁRSASÁG

33.1

köztársaság

minden hatalom a népé, amit a választott képviselői által gyakorol; a hatalom kizárólagos birtoklása ellen felléphet védi a nép szabadságát és hatalmát

védi az országhatárokat

biztosítja a tulajdonhoz való jogot; az öröklés jogát

védi a házasság és a család intézményét

védi a gyermekeket

gondot fordít a szociális és egészségügyi kérdésekre is

33.2

1.	<i>Budapest</i>	5.	<i>fehér</i>
2.	<i>Kölcsey Ferenc</i>	6.	<i>zöld</i>
3.	<i>Erkel Ferenc</i>	7.	<i>pajzs</i>
4.	<i>piros</i>	8.	<i>korona</i>

33.3

törvényhozás: országgyűlés

igazságszolgáltatás: Legfelsőbb Ügyészség, Legfelsőbb Bíróság, alkotmánybírák

végrehajtó hatalom: minisztériumok, Állami Számvevőszék, állampolgári jogok biztosa

a választópolgárok listás és egyéni úton

törvényhozás; a köztársasági elnök és a hatalmi ágak tagjainak választása

kinevezi a miniszterelnököt, jóváhagyja az országgyűlés által hozott törvényeket, reprezentálja az országot

A parlamenti többséget megszerző párt által jelölt miniszterelnököt a parlament választja és a köztársasági elnök nevezi ki.

az ombudsman (a nép ügyvédje)

33.4

a polgármester

a jegyző

a település polgárai

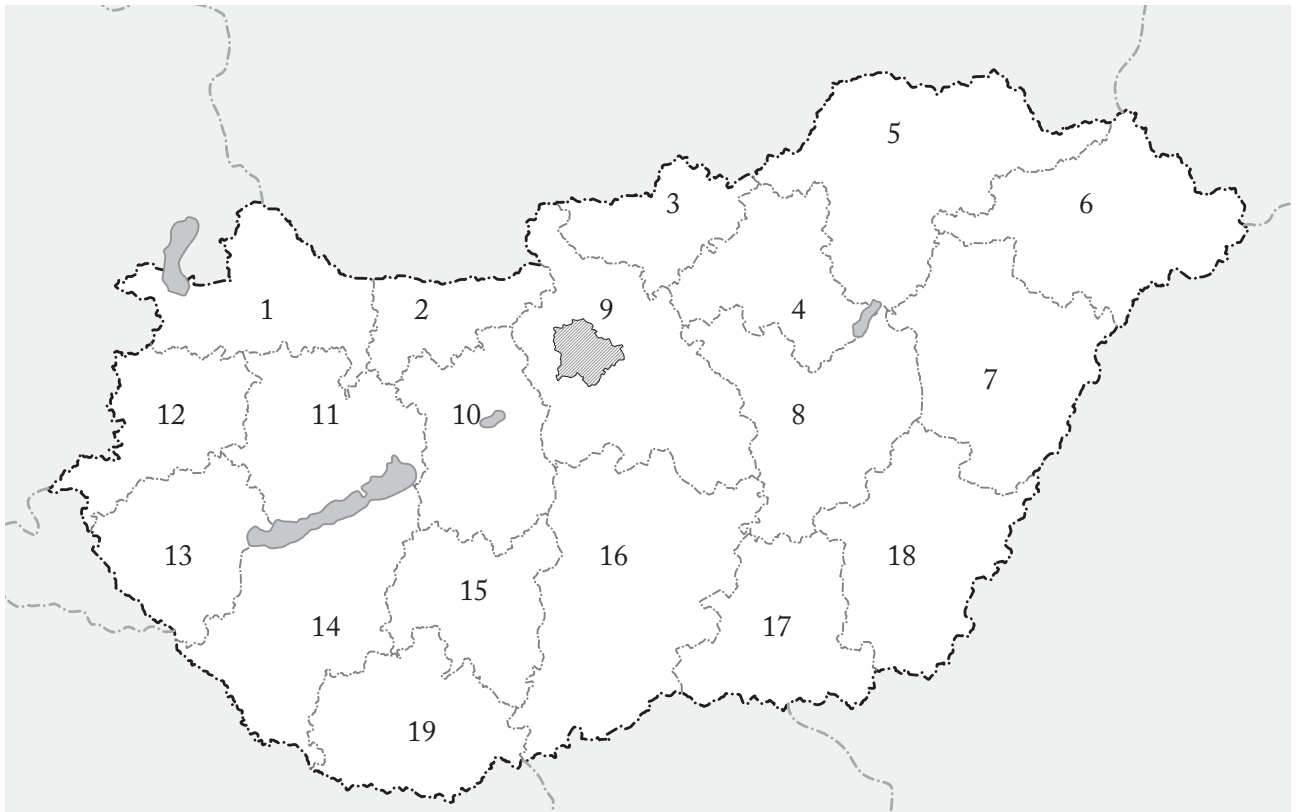
a képviselőtestület

kinevezi a bizottságokat, ellenőrzi a polgármesteri hivatalt, rendeleteket alkot, választja a jegyzőt

rendeletek, határozatok előkészítése

a törvények helyi rendeletek végrehajtása

a parlamenti választások évében

1. Győr–Moson–Sopron megye, Győr
2. Komárom–Esztergom megye, Tatabánya
3. Nógrád megye, Salgótarján
4. Heves megye, Eger
5. Borsod–Abaúj–Zemplén megye, Miskolc
6. Szabolcs–Szatmár–Bereg megye, Nyíregyháza
7. Hajdú–Bihar megye, Debrecen
8. Jász–Nagykun–Szolnok megye, Szolnok
9. Pest megye, Budapest
10. Fejér megye, Székesfehérvár
11. Veszprém megye, Veszprém
12. Vas megye, Szombathely
13. Zala megye, Zalaegerszeg
14. Somogy megye, Kaposvár
15. Tolna megye, Szekszárd
16. Bács–Kiskun megye, Kecskemét
17. Csongrád megye, Szeged
18. Békés megye, Békéscsaba
19. Baranya megye, Pécs

33.6

54/1; 60/1; 61/1-2; 63/1
70/B/1; 70/D/1; 70/E/1; 70/F/1
64; 70/K; 71/1
57/2-2; 58/1; 59/1; 66/1; 68/1; 70/1

honvédelem 70/H/1

adófizetés 70/I

kiskorú gyermekek taníttatása 70/J

} kötelességek

34. A JELENKORI MAGYARORSZÁG GAZDASÁGA ÉS TÁRSADALMA

34.1

Igaz	Hamis
	x
x	
x	
x	
	x

34.2

Vázlatában a következőkre térjen ki:

A születésszám 1950-es évek második felében és 1980-tól csökkenni kezdett (nincs abortusztilalom, felbomlott a hagyományos családmodell – gazdasági visszaesés, a fiatalok lassabb önállósodása, a nők gyerekvállalása kitolódott).

*a magyar társadalom öregszik – a munkaképes korú népesség aránya csökkent
jelentősen nőtt a munkanélküliség aránya – gazdaságszerkezeti változások miatt
a törpe- és aprófalvak elnéptelenedtek*

34.3

részei a magyar államnak – államalkotó tényezők

*számszerűen kisebbségben vannak
magyar állampolgárok, de saját nyelvük, kultúrájuk, hagyományaik megkülönböztetik a lakosság többi részétől*

*helyi és országos kisebbségi önkormányzat
művelődési és oktatási öngazgatás
nyelvhasználat
jogvédelem*

34.4

<i>német</i>	<i>államalapítástól kezdődően</i>	<i>Baranya, osztrák-határ</i>
<i>szlovák</i>	<i>középkor</i>	<i>Pest környéke, Békés, Északi-középhegység</i>
<i>horvát</i>	<i>XI. sz.-tól Magyarország része Horvátország</i>	<i>Mohács, Baja</i>
<i>szerb</i>	<i>XIV. századtól</i>	<i>Dunakanyar, Mohács</i>
<i>görög</i>	<i>XVIII–XIX. század</i>	<i>Fejér megye</i>
<i>szlovén</i>	<i>XVIII. század</i>	<i>Órvidék, szlovén határ</i>
<i>román</i>	<i>XVIII. század</i>	<i>román–magyar határmenté</i>
<i>cigány</i>	<i>XVIII. század</i>	<i>Baranya, Szabolcs, Borsod megye</i>

ISMÉTLÉS

35. AZ ÓKOR

35.1

Korszak		Korszakhatárok	Egyetemes történelem	Magyar történelem
Ókor		<i>Kr. e. 3000–Kr. u. 476</i>	<i>A folyamvölgyi civilizációk az ókori Keleten Az athéni demokrácia fénykora Római Birodalom A magyar nép vándorlásának kezdete</i>	
Középkor		<i>476–1500 k. (1450, 1453, 1492, 1517)</i>	<i>Nagy Károly uralkodása Keresztes hadjáratok Az arabok és a törökök megjelenése</i>	<i>A magyar nép vándorlásának befejezése Államalapítás Az Árpád-házi királyok A vegyes házi királyok</i>
	A hosszú XVI. század	<i>1500 k.–1700 k.</i>	<i>A nagy földrajzi felfedezések Reformáció Az angol polgári forradalom</i>	<i>Magyarország három részre szakadása országegyesítő kísérletek A török kiűzése</i>
Újkor	A rövid XVIII. század	<i>1700 k.–1800 k. (1789)</i>	<i>Az abszolutizmus Franciaországban spanyol örökösödési háború Poroszország felemelkedése</i>	<i>Az ország újjáépítése Mária Terézia és II. József uralkodása</i>
	A hosszú XIX. század	<i>1789–1919</i>	<i>A kettős forradalom A nemzetállamok kialakulása A szövetségi rendszerek kialakulása és az I. világháború</i>	<i>A reformkor Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc A kiegyezés, dualizmus</i>
XX. század	1989-től		<i>Európai integráció Fogyasztói társadalom</i>	<i>A rendszerváltozás Többpártrendszer Csatlakozás az Unióhoz</i>

35.2

<i>Egyiptom</i>	<i>a, d, h, i, l, n, o, s, v, z</i>
<i>Izrael</i>	<i>b, d, h, k</i>
<i>Irak</i>	<i>d, f, h, j, l, m, n, o, k, z</i>
<i>Irán</i>	<i>c, dm g</i>
<i>India</i>	<i>d, h, m, o, r, z</i>
<i>Kína</i>	<i>e, h, o, p, t, z</i>

35.3

köztársaság

területi alapon

a teljes jogú athéni állampolgár (szülők athéniak, 20 év feletti férfi

választás, sorsolás

törvényhozó hatalom: *ekklészia*

végrehajtó hatalom: *bulé*

bírói hatalom: *héliaia*

a népgyűlés és az osztrakiszmosz

<i>ANTIK</i>	<i>MODERN</i>
<i>területi elven szerveződik</i>	<i>területi elven szerveződik</i>
<i>csak férfiak vehettek részt</i>	<i>férfiak-nők egyaránt részt vesznek benne</i>
<i>közvetlen</i>	<i>közvetett</i>
<i>a 3 hatalmi ágat szétválasztották</i>	<i>a 3 hatalmi ág szétválasztott</i>
<i>választás, sorsolás</i>	<i>csak választás jellemzi</i>
<i>antik zsarnokölési elv</i>	<i>antik zsarnokölési elv</i>
<i>a hatalom birtokosa a nép</i>	<i>népszuverenitás elve</i>

35.4

A: Livius Drusus

B: Cornelius Sulla

C: Caius Marius

D: Tiberius és Caius Gracchus

E: Caius Iulius Caesar

F: Spartacus

35.5

IV–V. század

a germánok betelepüléséről

a Nyugatrómai Birodalom gyengülése

Kezdetben betörték a Római Birodalom területére, városokat, várakat foglaltak el.

Katonai szolgálatot teljesítettek a Római Birodalomban a hunokkal szemben.

a germánok

35.6

<i>Hésziodosz: Theogónia, Szophoklész: Antigoné, Vergilius: Eclogák</i>
<i>Mürón: Diszkoszvető, A rhodoszói voloszus, Marcus Aurelius lovasszobra</i>
<i>Az athéni Parthenon, Colosseum, Vízvezeték</i>
<i>Arisztotelész, Platón, Seneca</i>
<i>Pitagorasz és Thalész tétel, Ptolemaiosz világképe</i>
<i>többistenhit, olimpia, színház</i>
<i>egyéni válaszok</i>

35.7

szeretet

bűnbocsánat

az utolsó vacsora

Iudaea provincia

üldözte a keresztényeket

391-ben államvallássá tette a kereszténységet

az apostolok

Jézus tanításait ők terjesztették elsőként

36. A KÖZÉPKOR

36.1

<i>bellatores (harcosok)</i> <i>nemesek</i> <i>egyéni válaszok</i>	<i>oratores (papok)</i> <i>papság</i> <i>egyéni válaszok</i>	<i>laboratores (dolgozók)</i> <i>jobbágyság</i> <i>egyéni válaszok</i>
--	--	--

36.2

hűbéri eskü

két szabad ember között alakult ki

elvileg kölcsönös, gyakorlatban a hűbérúr

a hűbéres tanácsadással és védelemmel (katonai szolgálattal) tartozott

36.3

<i>a teljes uradalom</i>
<i>majorság</i>
<i>erdő, legelő, vizek</i>
<i>szántók, kert</i>

a földesúr

erdő, legelő, vizek

a majorság (vagy allodium)

ház, kert, szántó, legelő, rét, erdő

háromnyomásos gazdálkodás

legelőváltó módszer, kétnyomásos gazdálkodás

nehézeke, patkó, szügyhám, borona

36.4

utak kereszteződésnél, egyházas helyeken, vásárhelyeken

kereskedelem, ipar

céh

védte tagjait, szabályozták a termelés és a kereskedelem teljes folyamatát

a városi polgárok (differenciált rétegekkel)

Városi polgárnak született, vagy a jobbági állapotát egy év és egy napig nem vallotta be.

szabad bíró- és tanácsválasztás; jogállás szerinti szabad királyi város, mezőváros

36.5

<i>1099 Jeruzsálem</i> <i>1204 Bizánc</i>	<i>szervezettség</i> <i>létszám</i> <i>eltérő harcmodor</i>	<i>zsoldos, páncélos</i>	<i>kereszténység</i>
<i>1396 Nikápoly</i> <i>1453 Konstantinápoly</i> <i>1456 Nándorfehérvár</i>	<i>nagy létszám</i> <i>jó szervezettség</i> <i>korszerű fegyverek</i> <i>hadiflotta</i>	<i>zsoldos</i> <i>reguláris: janicsárok (gyalogosok) és szpábik</i> <i>(nehézlovasok), de jellemzőek voltak az irregu-</i> <i>láris alakulatok is</i>	<i>az iszlám vallás</i>

36.6

Válaszában a következő eseményeket említse és elemezze:

1075 – Dictatus Papae

1122 – wormsi konkordátum

1176 – legnanói csata

1250 – III. Frigyes halála

1308–77 – avignoni fogság

36.7

<i>X–XIII. század</i>	<i>XIII–XIV. század</i>	<i>XIV–XVI. század</i>
<i>vastag falak dongaboltozat</i>	<i>magas vékony falak csúcsívek, támpillérek</i>	<i>az antik formák újjáélesztése (pl. római lakóházak)</i>
<i>wormsi dóm</i>	<i>Notre Dame</i>	<i>Palazzo Vecchio (Firenze)</i>
<i>Lébény, Ják, Zsámbék-templom</i>	<i>diósgyőri vár</i>	<i>visegrádi vár díszudvara</i>

36.8

<i>feltételezett ősbaza</i>	<i>Oroszország</i>
<i>Magna Hungária</i>	<i>Oroszország</i>
<i>Levédia</i>	<i>Ukrajna</i>
<i>Etelköz</i>	<i>Ukrajna</i>

36.9

A	<i>a kalandozások kora</i>
B	<i>az államalapítás kora – Szent István uralkodása (1000–1038) – részlet a törvénykönyvéből – egyházszervezés</i>
C	<i>Szent László (1077–1095) uralkodása – részlet a törvénykönyvéből – a magántulajdon védelme</i>
D	<i>Könyves Kálmán (1095–1116) uralkodása – részlet a törvénykönyvéből – magántulajdon védelme</i>
E	<i>II. András (1205–1235) – Aranybulla (122)</i>
F	<i>IV. Béla (1235–70) – A tatárjárás (1241–42) utáni újjáépítési időszak, birtokadományozási politika</i>
G	<i>Károly Róbert (1308–42) uralkodása – az urbura rendezése; a gazdaságpolitika átszervezése</i>
H	<i>I. (Nagy) Lajos 1351-es Aranybulla megújítása – a jogilag egységes nemesség létrejötte; a jobbágyi jogok és köteleességek egységesítése</i>
I	<i>Luxemburgi Zsigmond uralkodása (1387–1437) – a városi törvények kiadása (1405) – városfejlesztő politika</i>
J	<i>1456 a nándorfehérvári diadal</i>
K	<i>a szerző Bonfini; Mátyás király uralkodása (1458–90) – a reneszánsz kultúra kezdete Magyarországon</i>

37. A KORA ÚJKOR

37.1

okok:

aranyévség Nyugat-Európában

1453 Bizánc esete

nőtt az európai népesség

feltételek:

Caravella

iránytű

Toscanelli világmérete

a spanyol és portugál hatalom megerősödött

folyamata:

az első hullám: portugálok

1487 Diaz

1496 Vasco da Gama

a második hullám: spanyolok

1492 Kolombusz

1499 Vespucci

1519–22 Magellán

következmények:

nemesfémek áradata

új kultúrnövények Amerikából

új európai gazdasági rendszer

új világ gazdasági rendszer (világpiac)

gyarmatosítások

37.2

A	<i>X. Leó pápa – búcsúcédulák</i>
B	<i>Luther Márton</i>
C	<i>Kálvin János</i>
D	<i>Ellenreformáció</i>

37.3

<i>ellentétek</i>
<i>célja a meggyőzés → látvány</i>
<i>gazdagon díszített</i>
<i>versailles-i palota</i>
<i>Róma: Il Gesu templom</i>
<i>Rembrandt, Rubens alkotásai</i>
<i>eszterházi Eszterházy-kastély</i>
<i>veszprémi püspöki palota</i>

37.4

<i>korlátlan, rendeletekkel irányít</i>	<i>szimbolikus: uralkodik, de nem kormányoz</i>
<i>egy kézben összpontosultak</i>	<i>szétválasztva</i>
	<i>1. bírói</i>
	<i>2. törvényhozói (parlament: kétkamarás)</i>
	<i>3. végrehajtói (kormány)</i>
<i>maximum a kiváltságos társadalmi rétegek</i>	<i>az ország lakossága cenzus alapján</i>

37.5

*morális válság → a belső vezetés nem egységes
a magyar haderő felkészületlen*

*a török haderő létszámbeli fölénye
a mohácsi csatások előnytelen a magyarok számára*

37.6

A	
C	
B	
11	1532-ben Jurisics Miklós megállította a törököt
4	1552-es várháború helyszín
2	1552-es várháború helyszín (Szondi György védte)
3	1552-es várháborús győzelem (Dobó István)
8	1566 Zrínyi Miklós védte – elesett
12	–
6	1664-ben ifj. Zrínyi megállította a törököt
7	1664: magyar győzelem
10	1663–64-es hadjáratokat lezáró béke helyszíne
1	1541-ben elesésével 3 részre szakadt az ország
5	1699-ben

37.7

Az Erdélyi Fejedelemség 1571 és 1660 között dominált a korszak magyar történetében.

*sajtos társadalmi kép – 3 etnikum (magyar, német, román)
– 3 rendi nemzet: – magyar vármegyék
– székely székek
– szász székek*

*szerepe volt Magyarország egyesítési kísérleteiben is: Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György
A németajkú lakosság miatt a reformáció tételei is elterjedtek, kiemelkedik az 1568-as tordai országgyűlés.*

37.8

adóterhek

a nemesi előjogok megsértése

a katonák erőszakoskodása

vallási türelmetlenség

1703: tiszaháti felkelés

1705: szécsényi országgyűlés

1707: ónodi országgyűlés

1708: Trencsény: csatavesztés

1711: majtényi fegyverlelet, szatmári béke

1701–1714: spanyol örökösödési háború

A felkelés ellenére kegyelmet hirdetett – ez lehetővé tette az uralkodó és a rendek együttműködését, az ország belső békéjét.

38. A RÖVID XVIII. SZÁZAD

38.1

Minden államban <u>háromféle hatalom van</u> : a törvényhozó hatalom, a nemzetközi jog alá tartozó dolgokra vonatkozó végrehajtó hatalom, végül az a végrehajtó hatalom, amely a polgári jog alá tartozó dolgokra vonatkozik. (...)	H H
Ha a törvényhozó hatalom a végrehajtó hatalommal ugyanabban a személyben vagy ugyanabban a hatósági testületben egyesül, nincsen szabadság, mivel attól lehet tar tani, hogy az ilyen uralkodó vagy az ilyen testület zsarnoki törvényeket fog hozni, s azokat zsarnoki módon fogja végrehajtani.	
Akkor sincsen szabadság, ha a bírói hatalom nincsen elválasztva a törvényhozó, valamint a végrehajtó hatalomtól. (...)	H
Az államban mindig vannak olyanok, akik születésüknél, gazdagságuknál vagy rangjuknál fogva kiválnak a többiek közül. Ha azonban ezek elvegyülnek a nép között, és csak annyi szavuk volna, mint másnak, a közös szabadság szolgátságuk lenne, és a szabadság megvédése nem állna többé érdekükben, minthogy a legtöbb határozat ellenük irányulna.	
A törvényhozásban őket megillető résznek tehát arányban kell állnia azokkal az egyéb előnyökkel, amelyekkel az államban rendelkeznek; ez akkor fog bekövetkezni, ha olyan testületeket alkotnak, amelynek joga van a nép kezdeményezéseit megállítani, éppenugy, mint ahogyan a népnek is joga van arra, hogy az ő kezdeményezéseiket megállítsa.	N
(Montesquieu: A törvények szelleméről, 1748)	

A szerződés a következőkben áll. Minden személy valamennyi képességével együtt az általános akarat legfőbb irányítása alatt egyesül, és mindenkit testületileg az összesség elkülöníthetetlen részévé fogadunk. <u>A népképviselők tehát nem a nép képviselői</u> , és nem is lehetnek azok, csupán megbízottai a népnek: soha nem dönthetnek végérvényesen. <u>Minden törvény semmis, ha a nép személyesen nem hagyja jóvá, az ilyen törvény nem törvény.</u> (...) A polgár minden törvényhez beleegyezését adja, még azokhoz is, amelyek büntetéssel sújtják, ha megszegni merészelné valamelyiket.	N N
(Jean-Jacques Rousseau: A társadalmi szerződésről, 1762)	

hatalommegosztás elve: *a három hatalmi ág (bírói, törvényhozói, végrehajtói)*

népszuverenitás: *A hatalom birtokosa a nép, a hatalmi ágakba juttatott politikusok az ő érdekeit képviselik.*

Így fejeződik ki a népakarat, illetve kerülhető el a diktatórikus berendezkedés.

38.2

betelepítés, betelepülés, belső jobbágyvándorlás

A politikai életben való részvétel kérdése, mivel külön politikai képviselettel (országgyűléssel) nem rendelkeztek.

38.3

<i>b, a, d, e, f</i>
<i>a, c</i>
<i>c, b, g</i>

39. A XIX. SZÁZAD

39.1

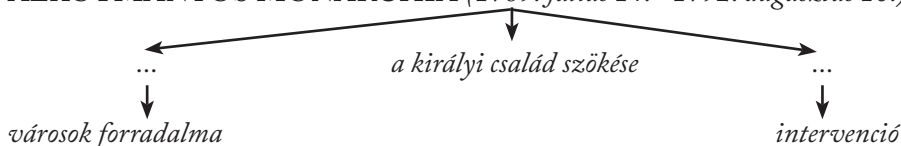
Első ipari forradalom	Második ipari forradalom
gőzgép (James Watt) szövőgép, fonógép esztergapad gőzvasút, gőzhajó	periódusos rendszer röntgensugárzás, relativitáselmélet evolúció, izzólámpa, dinamó vasipar, telefon, robbanómotor
átalakult az életmód (urbanizáció) éhínség, áru-személyszállítás	fejlődött a közlekedés, hírközlés, az orvostudomány komfortosabb hétköznapi élet
női- és gyermekmunka környezetszennyezés	hosszabb nappalok légszennyezés felgyorsult az élet
Anglia, Franciaország	USA, Németország, Japán

39.2

polgári szabadságjogok: egyenlőnek születünk, jogunk van a szabadsághoz, tulajdonhoz, biztonsághoz; meggyőződés-,
vallás- és a sajtószabadság joga
népfelség elve
ekkor számolták fel a feudalizmus rendszerét
a felvilágosodás

39.3

ALKOTMÁNYOS MONARCHIA (1789. július 14. – 1792. augusztus 10.)

39.4

ipar	önálló nemzeti ipari (Kossuth) – 1844 Védegylet
magyar nyelv	1843–44-es országgyűlés: a magyar lett az államnyelv
közteherviselés	1848-as áprilisi törvények: közteherviselés
jobbágyfelszabadítás	önkéntes/általánosan kötelező örökváltás, ez utóbbi 1848-as április törvények
a birodalomhoz fűződő viszony	1848 – elvileg különállás, de sok pontban rendezetlen kérdés

39.5

Kossuth Lajos	Széchenyi István
köznemesség, megyei értelmiség	a reformok iránt elkötelezett arisztokrácia
közélet – újság	országgyűlés
általánosan kötelező örökváltás állami kárpótlással ösiség eltörlése, címek megszüntetése önálló nemzeti ipar	önkéntes örökváltás ösiség eltörlése, címek megszüntetése
nagyobb fokú önrendelkezés, népképviselés	mérsékelt autonómia
egy politikai nemzet	türelmes, óvatos

39.6

C, E, D, B, A

39.7

Pákozd, Schwechat, Kápolna, Hatvan, Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló, Buda, Segesvár, Temesvár
kimondták a Habsburg-ház trónfosztását

39.8

1775–1783: az amerikai függetlenségi háború

eredetileg angol gyarmat (13)

1773 bostoni teadélután

1776. július 4.: Függetlenségi Nyilatkozat

1783: a 13 gyarmat függetlenségét Anglia elismerte

1787: az USA alkotmányának elfogadása

Polgárháború az USA-ban (1861–65)

Észak és Dél között gazdasági–társadalmi–politikai ellentétek húzódtak

1860-as elnökválasztás szakadáshoz vezetett (a déli államok nem tudták Lincoln programját elfogadni)

1861–65 polgárháború → a déliek vereségével végződött, a rabszolgákat felszabadították

A német egység létrejötte

1815 Német Szövetség

1839 Német Vámszövetség (zollverein)

1849 után 2 út volt lehetséges

1. nagynémet (Habsburg Birodalommal)

2. kisémet (Poroszország vezetésével)

1866 porosz–osztrák háború → az osztrákok vereségével végződött

1870 porosz–francia háború

1871 proklamálták a Német Császárság létrejöttét

Az olasz egység létrejötte

1849 után megerősödött a Habsburg Birodalom befolyása, egyetlen jelentős olasz állam létezett: a Szárd Királyság

Cavour osztrákellenes szövetséget kötött III. Napóleonnal, 1859 solferinói csata: legyőzték az osztrákokat

Közép-Itáliában felkelések döntötték meg a Habsburgok uralmát

Dél-Itáliában Garibaldi felszabadító háborúja űzte ki a Bourbonokat

1861: az Olasz Királyság létrejötte

1866 Velence megszerzése

1870 Róma megszerzése